



תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<h1>קיבוצניק משתנה</h1>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



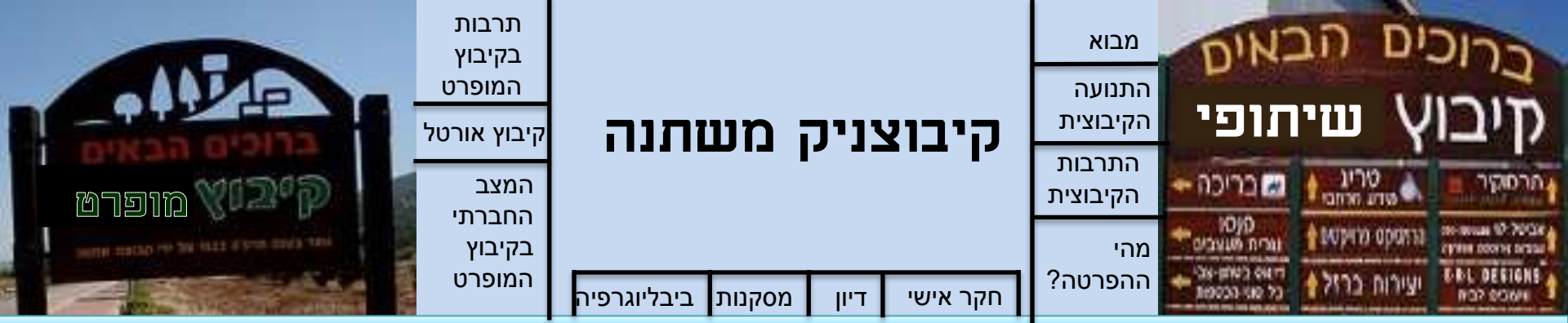
## מבוא

עבודתי חוקרת את ההשפעה של ההפרטה על המצב החברתי והתרבותי בקיבוץ. מטרת החקר היא לבדוק האם ההפרטה גורמת לקיבוצים מופרטים להיות במצב תרבותי וחברתי חלש.

בחרתי להתמקד בנושא הזה מפני שאני גר בקיבוץ אורטל, קיבוץ שיתופי שכרגע נמצא בתהליכי שינוי. בחרתי להעזר במאמרים שדנים בשינויים שההפרטה גרמה, באנשים שחיים בקיבוצים שעברו שינוי ובבעלי מקצוע ותפקידים בקיבוץ.

העבודה מתחילה בסקירת הספרות שחוקרת את הנושא של ההפרטה, ועוברת לראיונות אישיים עם אנשים מובילים בתחום מצפון רמת הגולן

העבודה התבצעה בידי אדם שוורץ תמיד כיתה ט' במסגרת קורס לעריכת עבודות חקר, מרכז מדע ודעת למחוננים במכללת תל חי, תשע"ג 2013.



# קיבוץניק משתנה

תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?

חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה
----------	------	--------	-------------

## התנועה הקיבוצית

**קיבוץ** הוא צורת התיישבות שיתופית ייחודית לציונות, ליישוב ולמדינת ישראל, המבוססת על שאיפת הציונות להתיישבות מחודשת בארץ ישראל ועל ערכים סוציאליסטיים - שוויון בין בני האדם ושיתוף כלכלי ורעיוני.

הקיבוץ הוא בדרך כלל יישוב קטן המונה מספר מאות תושבים, ופרנסתו מחקלאות ותעשייה. (ויקיפדיה)

יהודה הראל (הראל, 2010) כותב שלפי מרטין בובר ייעודו של הקיבוץ הוא: "להפגיש את האוטופיה, פגישת חיים, עם הטופיה (מקום)". הכוונה היא שהקיבוץ צריך למצוא דרך לחבר בין האידיאל לבין החיים. בין הרוח של הדברים, לבין המציאות.

מיכל פלגי (פלגי, 2007) קובעת כי הרעיונות של התנועה הקיבוצית התבססו בעיקר על הרעיון של שוויון בין החברים, "לכל אחד לפי צרכיו ומכל אחד לפי יכולתו". לכל אחד מגיע את צרכיו מעצם זה שהוא בן אדם, וזה לא תלוי ביכולותיו הפיזיות ובהשכלתו.



תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<h1>קיבוצניק משתנה</h1>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



הווי הקיבוץ

## התרבות הקיבוצית

יהודה הראל (הראל, 2010) קובע שמתחילת העלייה הראשונה התפתחה תרבות חדשה, שנקראה "התרבות העברית", והיא הפכה לשורשיה של התרבות הקיבוצית. כבר בשנות העשרים של המאה הקודמת היה אפשר לראות שהתרבות העברית מצליחה להשיג השיגים רבים. האנשים בקיבוץ ניסו ליצור "תרבות חדשה" והצליחו. "התרבות החדשה" שיצרו אנשי הקיבוץ תרמה רבות לתרבות העברית ולהסתדרות.

הקיבוצים היו מובילי המהפכה החברתית לאומית במאה הקודמת. הקיבוץ הפך להיות היוצר, המפיץ והמוביל של התרבות בארץ ישראל. החלשות התרבות הקיבוצית בשנות ה-90 קרתה בגלל נפילת הקיבוץ והסוציאליזם בעולם.

## נפילתה של התרבות הקיבוצית

הראל קובע שבתחילת המאה ה-21 היה נראה שהתרבות הקיבוצית כבר נעלמת, בלי להשאיר כלום מאחוריה. עקב היעלמותה של התרבות הקיבוצית תפסה את מקומה התרבות הישראלית שכבר לא נקראת תרבות "עברית". התרבות הישראלית מתקשה היום להתקיים ועתידה לא ידוע.



ביכורים בקיבוץ

התרבות העברית הצליחה להחיות את השפה העברית בעזרת ספרות, אמנות ומוסדות חינוך עבריים. יש אנשים שטוענים שהתרבות הקיבוצית כלל לא חדשה, שהיא פשוט שינתה דברים מהתרבות הקודמת לכך.



תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

# קיבוצניק משתנה

חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה
----------	------	--------	-------------

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



## מהי ההפרטה ?

הפרטה היא הליך בו מועבר או נמכר רכוש ממשלתי לידיים פרטיות והופך להיות קניין פרטי. אך בקיבוץ הכוונה היא להעברת התקציב השיתופי של הקיבוץ אל החברים (ויקיפדיה).

שלמה גץ (גץ, 1997) טוען שמושג ההפרטה החל להיות מוכר בשנות השמונים באנגליה ובארצות הברית ומשמעותה הייתה מכירת מפעלים ושירותים ציבוריים לידיים פרטיות.

ההפרטה קיבלה פירוש שונה בלשון הקיבוצית והמשמעות שלה כאן היא העברת התקציב שברשות הקיבוץ לשליטת החבר.

גץ אומר ש"הפרטה" הוא אחד הביטויים הכי בולטים בקיבוץ, חלק מהאנשים רואים בו את השינוי הכי גדול שעבר הקיבוץ לעומת השינויים האחרים - בקבלת ההחלטות ובמבנה הענפים והמשק שמורגשים פחות למרות שיכול להיות שהשפעתם גדולה יותר.





תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

# קיבוצניק משתנה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה
----------	------	--------	-------------

"אבל עוצמתה של קהילה נמדדת לא בחשבון הבנק של החברים אלא לפי העוצמה של הקהילה כקהילה" (יוסקה אחיטוב, חבר קיבוץ)

## תרבות בקיבוץ המופרט

ורד ויואל רזיאל-קרצ'מר (רזיאל-קרצ'מר, 2004) טוענים שבקיבוץ שעובר שינויים התרבות נעשית חשובה יותר מאשר בעבר, מפני שכך אפשר לשמור על המסגרת הקהילתית. היום כל אחד מתעניין בנושא אחר וכל אחד יכול ליצור לעצמו תרבות, אבל התרבות הקיבוצית היא כלי חשוב מאוד שכל אחד צריך. הכותבים אומרים שצריך להשקיע את המאמץ בבניית חיים קהילתיים, כדי שאנשים יגידו שהם רוצים לגור בקיבוץ בגלל הקהילה. הדרך לבניית חיים קהילתיים היא על ידי השקעה בחיי התרבות בקיבוץ, זה דורש מהקהילה גם כוח אדם וגם תקציבים. פעולות אלה יגידו לחברי הקיבוץ שעדיין יש יחד בקיבוץ. כדי לשמור על תרבות בקיבוץ צריך כסף ובחלק מהקיבוצים זה יהיה בעיה. היום יש ירידה ברמת הפעילות התרבותית מפני שאין כסף להשקיע וזה לא מכניס כסף. יהודה הראל (הראל, 2010) טוען שהאתגר הגדול של יוצרי התרבות הזאת הוא אירועי החגים. הקיבוצים חגגו את החגים בסגנון שלהם וחברי הקיבוץ לא יכלו לחכות לחגוג את החג.



חג בקיבוץ



חג שבועות בקיבוץ



תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<h1>קיבוצניק משתנה</h1>		
מבוא	התנועה הקיבוצית	התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?	חקר אישי	דיון
	מסקנות	ביבליוגרפיה



## קיבוץ אורטל

**קיבוץ אורטל** שומר על אופי קיבוצי-שיתופי-מתחדש ועל ערכות הדדית בין חבריו. הפרט נחשב באורטל למשאב החשוב ביותר לקהילה ולפיכך מעודדים באורטל את החברים ללמוד לימודי תואר או מקצוע לשם רכישת כלים להתפתחות אישית. על פי הכתוב באתר האינטרנט של היישוב, באורטל רואים חשיבות רבה גם לתרומה לקהילה בכל האפיקים, מתוך רצון להוות חברה חזקה, צומחת ומתחדשת, להיות מקום טוב לחיות בו. היום קיבוץ אורטל מתחיל תהליך של קליטה, על מנת להגדיל את מספר תושביו.

פרסומות הקליטה של קיבוץ אורטל



קיבוץ אורטל הינו קיבוץ שיתופי ששם דגש גודל מאוד על אירועי התרבות בקיבוץ, אורי הייטנר, מחבר המאמר הינו איש שתורם מאוד לתרבות הקיבוצית באורטל והוא שותף פעיל בחיי הקהילה. אורי הייטנר (הייטנר, 2013) כותב שפעמיים נסע קיבוץ אורטל למדבר ובכל פעם היה זה אירוע קהילתי נפלא מבחינה תרבותית, והייתה חוויה כמו של "ציאת מצרים". הייטנר טוען ש"הייתה זו אורטל במיטבה"- כוונתו של הכותב להדגיש שאירועים משותפים לחברי הקיבוץ יכולים לעשות לקיבוץ רק טוב, גם כשהוא נמצא במשבר. כאשר כולם נשארו ביחד לרקוד ולשיר עד הלילה וללא הבדל בני כמה הם, הייתה תחושה חיובית מאוד לגבי הקהילה. למרות שהמופע המרכזי של חגיגות השלושים לקיבוץ בוטל בשל המצב החברתי, והיתה תחושה שאורטל נכנסת למשבר, הייטנר טוען שהחוויה של ליל סדר במדבר תמיד נתנה לו תקווה שהמצב יחזור לקדמותו. "לי הייתה תחושה חזקה שיש מי שמלבים את המשבר"- אירוע חגיגות השלושים בוטל בגלל המשבר, אך הכותב טוען שהיו אנשים שרצו את ביטול האירוע, כדי להימנע ממצבים חברתיים שליליים. "יש בנו דבר חזק יותר מכול המחלוקות והריבים"- אחרי כול מה שחברי הקיבוץ עברו ביחד לאורך השנים גם מבחינה חברתית וגם מבחינה תרבותית הם מאוחדים מספיק כדי לעבור את תקופת המשבר שאליה הם נכנסו.



תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<h1>קיבוציניק משתנה</h1>			
מבוא	התנועה הקיבוצית	התרבות הקיבוצית	מהי ההפרטה?
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה



## המצב החברתי בקיבוץ המופרט



חברי קיבוץ רוקדים ושמחים

ורד ויואל רזיאל-קרצ'מר (רזיאל-קרצ'מר, 2004) טוענים כי ייתכן שההפרטה תגרום לניתוק בין חברי הקיבוץ, ושההוויה הקיבוצית של היחיד ושל היחס אחד לשני תעלם. יש קיבוצים שבהם יש עזיבה של אנשים וכל אדם חי ועוסק רק בעצמו ולא איכפת לו מהשני, ההפך ממה שהיה פעם. המפגשים החברתיים חשובים מאוד לתחושת האחוה והיחד של חברי הקיבוץ. בקיבוץ מופרט נוצר מצב שאנשים לא נפגשים זה עם זה. המגמה של הקיבוצים המפורטים היום היא ליצור את הקשר ולפתח את האחריות שיש בין האנשים. פעם עשו זאת בעזרת המסגרת הכלכלית והיום מנסים לעשות זו בעזרת המסגרת החברתית תרבותית "אבל עוצמתה של קהילה נמדדת לא בחשבון הבנק של החברים אלא לפי העוצמה של הקהילה כקהילה", אומר יוס'קה אחיטוב, חבר קיבוץ, במאמר זה. מיכל פלגי (פלגי, 2007) כותבת שהחברה הקיבוצית נמצאת כבר כמה עשרות שנים בתהליכי שינוי. אחד הגורמים לכך הוא המשבר הכלכלי שהיה בשנות השמונים, שגרם גם למשבר בקיבוצים. המשבר היה בין הגורמים העיקריים לירידת כמות האוכלוסייה בקיבוצים מ-127 אלף ב-1987 ל-116 אלף ב-2003. המשבר גרם לשינוי אורח החיים בקיבוץ. התוצאות של השינויים יכולות להיות או צמיחה חברתית וקהילתית או היחלשות. יש קיבוצים שמצליחים לעבור את ההפרטה "בשלום" ולצמוח ויש קיבוצים שקורסים ומצבם מדרדר. יהודה הראל (הראל, 2010) טוען שבגלל ההתדרדרות של המצב החברתי בקיבוץ, המשפחתיות וההפרטה תפסו את המקום של הפעילות החברתית הקיבוצית. האנשים בקיבוץ בחרו לבלות את ערבי החג בבית כנראה בגלל המצב התרבותי החלש. הנוער הקיבוצי הפך להיות יותר דומה לנוער העירוני בתרבותו ובערכיו.



תרבות
בקיבוץ
המופרט
קיבוץ אורטל
המצב
החברתי
בקיבוץ
המופרט

<b>קיבוציניק משתנה</b>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה
הקיבוצית
התרבות
הקיבוצית
מהי
ההפרטה?



## חקר אישי

ראיון עם רונן נחשתן, קיבוץ אורטל, מנהל משאבי אנוש של מועצה אזורית הגליל העליון ויועץ ארגוני בקבוצים.

### מה גורם ל"מובילי קיבוץ" לרצות להפריט את הקיבוץ?

"מובילי הקבוץ הרגישו 'פראירים'. הם הרגישו שהם מתאמצים יותר מהאחרים, לוקחים יותר אחריות אך מקבלים בדיוק אותו דבר כמו חברים שלא מתאמצים ולא תורמים לקבוץ. הם גם הרגישו שהתקציב הנמוך שלהם לא מאפשר להם לעשות דברים שאנשים מחוץ לקיבוץ, שעובדים כמוהם, כן יכולים. כלומר הם רצו יכולת להגדיל את התקציב, להיות פחות תלויים בקבוץ, ויותר עצמאיים. בעיקר הם הרגישו שהם לא רוצים להתחלק ולא רוצים להיות יותר שותפים עם חלק מהשותפים שלהם בקיבוץ. לסיכום, הם הרגישו שהדרך בה מתנהל הקבוץ לא מספיק טובה עבורם ושאינן להם דרך לשנות זאת.

### האם משפחות עזבו כתוצאה מההפרטה?

כמעט ולא היו עזיבות בעקבות ההפרטה כי "החזקים" נהנו כלכלית מההפרטה, ולחלשים לא היה אומץ לעזוב את הקבוץ שמבטיח להם בית, עבודה ורשת בטחון.

### האם ההפרטות גרמו לעלייה במספר התושבים בקיבוץ או לירידה?

לא היה שינויי משמעותי בשלב הראשון. בשלב השני היו קצת עזיבות ובשלב השלישי החלו לבנות את ההרחבות הקהילתיות או לאפשר לבנים ולחברים להצטרף כתושבים שלא קשורים לקיבוץ (עצמאות כלכלית) וזה גרם להצטרפות של בנים.

### האם חל שיפור באורח החיים?

חלק מהחברים שיפרו את רמת החיים וחלק קטן יותר ירד ברמת החיים. בסך הכל היה שיפור בהכנסות של החברים מעבודה. אין על זה מחקרים מדויקים שיודעים למדוד את השיפור / הרעה ברמת החיים. לגבי אורח החיים – הקבוץ השתנה מאד. כל אחד מחליט האם זה שיפור או נסיגה. בקיבוץ מופרט ויתרו על פעילויות משותפות, על חברה ותרבות ועל עוד דברים רבים שהיו בקבוץ השיתופי.







תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<h1>קיבוציניק משתנה</h1>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



## האם ההפרטה פתרה בעיות חברתיות ?

ההפרטה פתרה את הבעיה של התלות המוחלטת בין החברים וחלק מהתלות במוסדות, אך יצרה בעיות חברתיות אחרות של מעמדות, עשירים ועניים, מתח בין חברים על רקע אינטרסים כלכליים ועוד.

## האם יותר אנשים מצטרפים לקיבוץ מופרט ? מה הסיבה ?

"יותר אנשים בוחרים להצטרף לקיבוץ מופרט כי יש מעט אנשים שרוצים לחיות בצורת השותפות של הקיבוץ השיתופי הישן, הקיבוץ המופרט הופך ליותר מושך. בקיבוץ מופרט נהנים מרמת חיים של חיים בכפר ולא צריכים לקחת חלק באחריות לערבות ההדדית וללהתחלק עם אחרים.

## האם היחס אל ותיקי ומקימי הקיבוץ השתנה ?

אני לא יודע במדויק אך חושב שכן, כי בקיבוץ המופרט יש פחות אחריות, אכפתיות ודאגה לאחרים ויותר אחריות לתא המשפחתי. נוצר מתח כי על מנת לשמור על רמת חיים גבוהה לוותיקים, הצעירים חייבים לשלם יותר מיסים לטובת הכלל.

## למה אנשים בוחרים לעזוב קיבוץ שיתופי ?

יש מספר סיבות:

1. כי הם לא רוצים להתחלק ברווחים שלהם עם אחרים.
2. כי הם לא מסתדרים חברתית בתוך הקיבוץ הקטן.
3. כי התלות גדולה עבורם והם רוצים להיות יותר עצמאיים.
4. כי הם לא מאמינים ברעיון האומר שיש להתחלק עם אחרים ולהיות תלוי (לטוב ולרע) באחרים.
5. כי הקבוץ השיתופי לא משתנה מספיק לדעתם.





תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<b>קיבוצניק משתנה</b>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



ראיון עם עמיר פרייליך, גר בקיבוץ מרום גולן, רכז התרבות של מרום גולן

**האם תקציב התרבות גבוה יותר בקיבוץ מופרט ?**

"באשר לתקציב התרבות - אני לא יודע מה תקציב התרבות בקיבוצים לא מופרטים, אני יכול להגיד לך שתקציב התרבות במרום גולן גבוה מאוד.

**האם יש פחות אירועי תרבות בקיבוצים מופרטים ?**

אין פחות אירועים במרום גולן כיום מאשר פעם, אני חושב שאפילו יש יותר, אנחנו ממשיכים לפי אותה מסורת של פעם ויותר.

**מה קרה לתפקיד רכז התרבות בקיבוץ מופרט ?**

רכז התרבות במרום גולן מחויב להתחשב גם בקיבוץ הישן וגם בקיבוץ החדש. אירועי התרבות מגוונים מאוד ופונים לכלל האוכלוסייה.

**מה האופי של אירועי התרבות בקיבוץ המופרט לעומת הקיבוץ השיתופי?**

אירועי התרבות הם בעלי אופי קיבוצי ישן, ממשיכים לחגוג לפי המסורת הישנה לפני ההפרטה. אבל יש פחות התנדבויות ותורניות.

**האם היו אירועים בקיבוץ לפני ההפרטה?**

לפני ההפרטה היו הרבה אירועים וכך גם היום.





תרבות
בקיבוץ
המופרט
קיבוץ אורטל
המצב
החברתי
בקיבוץ
המופרט

<b>קיבוץניק משתנה</b>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה
הקיבוצית
התרבות
הקיבוצית
מהי
ההפרטה?



ראיון עם רן קמינסקי, גר בקיבוץ אורטל, מזכיר קיבוץ אורטל ורכז החינוך.

**מה גורם ל"מובילי קיבוץ" לרצות להפריט או לעשות שינוי בקיבוץ?**

"ראשית, יש הבדל מהותי בין שינוי לבין הפרטה, לא כל הפרטה מביאה שינוי ולא כל שינוי מביא הפרטה.

שנית, לדעתי יש כמה סיבות שמוביל את מובילי הקיבוץ לקדם הפרטה בקיבוציהם, אם כי אני אישית לא אוחד באף אחת מהן באופן מהותי:

- שחיקה וייאוש מהמאמץ הנדרש בדרך החיים השיתופית.
- מניעת בזבז משאבים
- מילוי רצונם של חברי קיבוץ המעוניינים בהפרטה.

**האם משפחות עוזבות את הקיבוץ כתוצאה מההפרטה?**

אם השאלה לגבי אורטל, אז התשובה שלילית. בכל מקרה עדיין לא...

אם השאלה היא באופן כללי אז בוודאות יש משפחות שמעדיפות לחיות בקיבוץ שיתופי ולא בקיבוץ מתחדש, וגם להפך.

**האם ההפרטה גרמה לעלייה במספר התושבים בקיבוץ או לירידה?**

קיבוץ אורטל לא עשה הפרטה, אז קצת קשה לענות לגבי זה. כמו כן השינוי באורטל היה יחסית לא מזמן וטרם השפיע על הנושא הדמוגרפי.

באופן כללי, הפרטה היא צעד לקראת מכנה משותף רחב יותר. יש יותר אנשים שמתאים להם לחיות בצורה פרטנית מאשר בצורה שתפנית ולכן

באופן סטטיסטי יותר אנשים ירצו להגיע ליישוב מופרט. השיתופי נתפס כיום כקיצוני.

**האם חל שיפור באורח החיים?**

"מה זה אורח חיים? מה זה שיפור? באופן כללי 50% מהמשפחות באורטל מקבלות תקציב יותר גבוהה בשיטה החדשה והחצי השני לא נפגע.

האם זה חזות הכל?





תרבות
בקיבוץ
המופרט
קיבוץ אורטל
המצב
החברתי
בקיבוץ
המופרט

<b>קיבוצניק משתנה</b>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה
הקיבוצית
התרבות
הקיבוצית
מהי
ההפרטה?



### האם השינוי פתר בעיות חברתיות ?

לדעתי, השינוי נכון לאורטל והוא אפשר לנו להתקדם אל אתגרים חשובים יותר של הקיבוץ כמו צמיחה דמוגרפית. מבחינה חברתית הוא הביא מעט שקט שנובע בעיקר מסוג של עצמאות שגדלה לחלק מהחברים.

### הם השינוי יצר בעיות חברתיות ?

העצמאות לעיתים גם מבלבלת ובאופן טבעי חלק מהחברים רוצים להמשיך את השינוי עד לקצה, מה שלא מחייב. הדבר יצר מתח חברתי. חלק מהמנטליות של אורטל, רוח הנדיבות מעט שככה, אבל לדעתי זהו עניין זמני היות וחברי אורטל ברובם אוהבים לתרום ולתת.

### למה אנשים בוחרים לעזוב קיבוץ שיתופי ?

מכמה סיבות, לפעמים שילוב של כולם ולפעמים מספיקה רק אחת: קשה להיות שונה מכל הסביבה שלך (גם אם אתה צודק...) רצון להגדיל את חופש הבחירה (שאגב רק בכאילו קיים מחוץ לקיבוץ). רצון לצבור הון שיהווה לירושה או לכל דבר אחר.

לעיתים מסיבות חברתיות היות וקיבוץ שיתופי הוא הרבה יותר "צפוף" מבחינה חברתית ואם חבר לא מסתדר חברתית הוא יעדיף לעזוב.

### האם תקציב התרבות גבוה יותר בקיבוץ מופרט ?

לרוב לא, אבל זה בכלל לא אומר שהתרבות בקיבוצים מופרטים פחות טובה. בעיקר תחום התרבות תלוי ברוח ההתנדבות של חברים וברצונם להיות חלק ופחות בתקציב ובכסף.

### מה קרה לתפקיד רכז התרבות בקיבוץ מופרט ?

דומה מאד לתשובה הקודמת. אם הקיבוץ הוא תרבותניק במנטליות שלו אז תהיה תרבות טובה לא משנה מופרט או שיתופי. מה שיפה שתרבות היא **רק** שיתופית והיא קורית גם בקיבוץ מופרט. זה אומר שגם קיבוצים מופרטים רוצים לשמר דברים משותפים. מה שפחות יפה, הוא שיש קיבוצים משותפים שהתרבות שלהם במצב לא טוב, פחות אירועים פחות איכותיים, למרות תקציב גבוה יותר.





תרבות
בקיבוץ
המופרט
קיבוץ אורטל
המצב
החברתי
בקיבוץ
המופרט

<b>קיבוצניק משתנה</b>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה
הקיבוצית
התרבות
הקיבוצית
מהי
ההפרטה?



ראיון עם איילת שמש, גרה במרום גולן, מעורבת בתחום התרבות במרום גולן ומנחה קבוצות בתחום התרבות היהודית. בעבר ניהלה את שלוחת "אביטל" של מתנ"ס גולן. במסגרת העבודה ניהלה פורום של כל רכזי התרבות בצפון הגולן.

**האם יש פחות אירועי תרבות בקיבוץ מאז ההפרטה?**

"אני חושבת שהתרבות בקיבוץ עברה ועדיין עוברת המון שינויים מאז ההפרטה, התקציבים קטנו, המעורבות של האנשים בעשייה פחתה, אך בעיקר חל שינוי משמעותי בהגדרה הבסיסית של איזה סוג תרבות מקיימים ביחד ואיזה פעילויות הופכות להיות יותר משפחתיות. היום במרום גולן יש עדיין המון פעילויות אבל אופיין שונה מאוד מבעבר.

**האם היו אירועים בקיבוץ לפני ההפרטה?**

כן היו אירועים רבים וגדולים וההשתתפות של החברים בהם הייתה רבה.

**האם חגגו חגים משותפים? אם כן, איזה?**

חגגו את כל החגים בצורה משותפת, ממש את כולם!!! היום עדיין מנסים לחגוג יחד אבל אופן החגיגה השתנה וגם כמות המשתתפים קטנה.

**מה קרה לתפקיד רכז התרבות בקיבוץ מופרט?**

רכז התרבות הפך להיות יותר מפיק אירועים ופחות רכז... הוא פחות מפעיל ומרכז עשייה של חברי הקיבוץ ויותר קונה או רוכש תרבות "קנויה" מחוץ לקיבוץ, כגון הופעות, נגנים, הפעלות.





תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<b>קיבוצניק משתנה</b>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



### האם ההפרטה פתרה בעיות חברתיות ?

ההפרטה לא פתרה שום בעיה שהיתה לפני כן, פרט לכך שעכשיו שי לאנשים יותר אחריות לפרנסה שלהם והם חייבים להתפרנס.

### האם ההפרטה יצרה בעיות חברתיות ?

אני חושבת שבשנים הראשונות היו די הרבה חברים שנפגעו מכך שפתאום הם נמדדים לפי יכולת ההכנסה הכספית שלהם ונוצרו מעמדות של מרוויחים יותר ומרוויחים פחות. אבל היום יש אפילו שמחה על השינוי ואנשים שלא הצליחו בעבר קיבלו הזדמנות נוספת ושיפרו את מעמדם.

### האם משפחות עוזבות את הקיבוץ כתוצאה מההפרטה ?

במרום גולן עזבה משפחה אחת כתוצאה מהשינוי וההפרטה. אבל מאז נקלטו המון משפחות חדשות שהגיעו לגור בקהילה דרך השכונה הקהילתית.

### האם ההפרטה גרמו לעלייה במספר התושבים בקיבוץ או לירידה ?

עלייה ניכרת במספר התושבים.

### האם חל שיפור באורח החיים ?

באופן כללי חל שיפור ניכר ברווחה האישית של כל משפחה ומשפחה. זאת בעיקר מתוך כך שכל משפחה יכולה להגדיר לעצמה באופן עצמאי את סדרי העדיפויות. אבל אני חייבת לציין שדווקא המשפחות שלהן ילדים מתחת לגיל 18 מצאו את עצמן במציאות יותר קשה מבחינה כלכלית.





תרבות
בקיבוץ
המופרט
קיבוץ אורטל
המצב
החברתי
בקיבוץ
המופרט

# קיבוצניק משתנה

מבוא
התנועה
הקיבוצית
התרבות
הקיבוצית
מהי
ההפרטה?



חקר אישי
דיון
מסקנות
ביבליוגרפיה

ראיון עם נורית ביתן, גרה בקיבוץ עין זיוון - הקיבוץ המופרט הראשון במדינת ישראל.

**האם יש פחות אירועי תרבות בקיבוץ מאז ההפרטה ?**

אחרי ההפרטה היו פחות אירועי תרבות בקיבוץ. לאחר מספר שנים, היה צורך ממשי מתוך הקהילה לאירועים. היום יש אירועי תרבות.

**האם היו אירועים בקיבוץ לפני ההפרטה ?**

היו אירועים גם לפני ההפרטה.

**מה קרה לתפקיד רכז התרבות בקיבוץ מופרט ?**

תפקיד הרכז היה בהתנדבות עד לפני שנה. היום בעל התפקיד מקבל שכר.

**האם חוגגים חגים ביחד כקהילה ?**

חוגגים מספר חגים יחד. יום העצמאות, שבועות ועוד..

**האם הקהילה עוזרת בארגון אירועים קהילתיים?**

רוב הקהילה עוזרת בארגון האירועים.

**האם את מרגישה שאחרי ההפרטה את פוגשת פחות אנשים מהקיבוץ ?**

אני מרגישה שאני פוגשת פחות אנשים לאחר ההפרטה.





תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

# קיבוצניק משתנה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה
----------	------	--------	-------------

## דיון

עבודה זו דנה בהשפעה של ההפרטה בקיבוצים על המצב החברתי והתרבותי. העבודה בודקת האם ההפרטה גרמה להיחלשות חברתית ותרבותית בקיבוץ. הטענה המרכזית בעבודה היא שהקיבוץ היה היוצר של התרבות בישראל ושההפרטה בקיבוץ גרמה לשחיקת התרבות המקורית שנוצרה בו.

**מסקירת הספרות עולה כי** השאיפה של הציונות היא לשוויון בין בני האדם ושיתוף כלכלי ורעיוני ועל זה מתבסס הקיבוץ. בתנועה הקיבוצית החליטו לאמץ את הרעיון של הציונות. אבל הקיבוץ היה צריך למצוא דרך לחבר בין מה שמצופה ממנו לבין מה שקורה בו, כלומר בין האידיאולוגיה למציאות של חיי היום יום. מתחילת העלייה הראשונה התפתחה "התרבות העברית", שהייתה שורשיה של התרבות הקיבוצית. התרבות העברית הצליחה להחיות את השפה העברית בארץ בעזרת אומנות, ספרים ובתי ספר עבריים. "התרבות החדשה" שנוצרה בקיבוץ תרמה הרבה לתרבות העברית. הקיבוצים היו מובילי המהפכה בישראל במאה הקודמת, הקיבוץ הפך להיות היוצר והמפיץ הגדול של התרבות בישראל. בתחילת המאה ה-21 היה נראה שהתרבות הקיבוצית מתחילה להדרדר, כנראה שבגלל ההפרטה. השימוש במילה הפרטה החל להיות מוכר בשנות השמונים ומשמעותה הייתה מכירת מפעלים ושירותים ציבוריים לידיים פרטיות. בקיבוץ ההפרטה קיבלה פירוש שונה - העברת התקציב שברשות הקיבוץ לשליטת החבר. ההפרטה היא אחד התהליכים הכי בולטים בקיבוץ, חלק מהאנשים רואים בהפרטה את השינוי הכי גדול שעבר הקיבוץ בשנים האחרונות לעומת השינויים האחרים.

החברה הקיבוצית נמצאת כבר כמה עשרות שנים בתהליכי שינוי. בקיבוץ חוששים שההפרטה תגרום לנתק בין חברי הקיבוץ ושהיחס השיתופי בין חברי הקיבוץ יעלם. המפגשים החברתיים בקיבוץ חשובים מאוד לתחושת האחוה שיש בחברה הקיבוצית. פעם עשו זאת בעזרת המסגרת הכלכלית, כשהיה תקציב משותף כולם דאגו לכולם. היום עושים זאת בעזרת פעילויות חברתיות תרבותיות. כתוצאה מההפרטה ומההתדרדרות של המצב החברתי שבא עם ההפרטה, המשפחתיות החלה לתפוס מקום יותר גדול אצל חברי הקיבוץ, לכן בחרו לערוך חגים בבית במקום יחד עם כל חברי הקיבוץ.







תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<b>קיבוצניק משתנה</b>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



ההפרטה גרמה למצב חברתי לא טוב בקיבוץ ולכן האירועים התרבותיים נעשים חשובים יותר בקיבוץ שעובר שינוים, מפני שהתרבות עוזרת לשמור על המסגרת הקהילתית בקיבוץ. בקיבוץ נוצרה תחושה כי הדרך לבניית חיים קהילתיים היא על ידי השקעה בתרבות. היום כל אחד מחברי הקיבוץ יכול ליצור לעצמו תרבות מדברים שהוא אוהב, אבל התרבות הקיבוצית הקהילתית היא דבר מאוד חשוב שכל אחד צריך. האתגר הגדול ביותר של רכזי התרבות הם החגים הקיבוצים שתורמים הרבה לקהילה. בחרתי לדון בקיבוץ אורטל, הקיבוץ בו אני גר, מפני שאורטל הוא קיבוץ עם מצב תרבותי מצוין. למרות שיש משברים ממשכים לקיים אירועי תרבות. בקיבוץ אורטל האנשים מאוד חשובים לקהילה מפני שהם בעצם יוצרים את התרבות והפרט נחשב למשאב חשוב מאוד בקהילה. באורטל רואים חשיבות רבה בתרומה לקהילה, בגלל רצון להיות קהילה חזקה ומחוברת, להיות מקום שטוב לחיות בו. כדי ליצור קהילה חזקה באורטל יש הרבה פעילויות תרבות, אירועים וקבלות שבת משותפת.

### מהראיונות עולה כי הסיבות שאנשים עוזבים קיבוץ שיתופי הן:

1. חברי הקיבוץ לא רצו להתחלק ברווחים שלהם עם אחרים.
2. חלק מחברי הקיבוץ לא הסתדרו מבחינה חברתית בתוך הקיבוץ הקטן.
3. התלות אחד בשני בקיבוץ שיתופי גדולה מדי עבורם והם רוצים להיות יותר עצמאיים.
4. האנשים לא האמינו ברעיון של חלוקת רכוש עם אחרים ולהיות תלויים באחרים.
5. רצון להרוויח יותר כסף
6. לאנשים לא היה להם עם "הצפיפות" החברתית בקיבוץ, שכולם יודעים הכול על כולם, ושכולם חברים של כולם.

### הסיבות להפרטת הקיבוצים הן:

1. ניהול לא נכון של הקיבוץ, כלכלית וחברתית, השינויים האחרים שבוצעו בקיבוץ מבחינה כלכלית וחברתית היו שינויים לא טובים.
  2. "מובילי הקיבוץ" הרגישו שהם מתאמצים יותר מהאחרים ומקבלים אותה תמורה כמו אלה שפחות מתאמצים.
  3. מצב חברתי לא טוב בקיבוץ. כאשר החברים לא מסתדרים אחר עם השני הם לא רוצים להיות תלויים באנשים שהם לא מסתדרים איתם.
  4. חברי הקיבוץ היו מעוניינים בהפרטה.
- לא כל ההפרטות גרמו לשינוי בקיבוץ, יש קיבוצים שאחרי ההפרטה המשיכו באורח חיים רגיל.





תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

# קיבוצניק משתנה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



אחרי ההפרטה היו כמה שלבים לשינויים במספר התושבים:

1. בהתחלה לא היה כמעט שינוי במספר התושבים.
2. היו מעט עזיבות אך עדיין נשארו הרבה תושבים
3. אפשרו לבנים חוזרים להצטרף כתושבים עצמאיים כלכלית
4. התחלת בניית ההרחבה הקהילתית גרמה לעלייה במספר התושבים.

אחרי ההפרטה רוב המשפחות נשארו לחיות בקיבוץ, מפני ש"החזקים" בקיבוץ נהנו ממצב כלכלי טוב ולחלשים לא היה האומץ לעזוב מפני שהקיבוץ מבטיח להם בית ועבודה.

ההפרטה מנסה לגרום למכנה משותף רחב יותר אצל חברי הקיבוץ. יש אנשים שיותר נוח להם לחיות בקיבוץ מופרט ויש שלהפך. ההפרטה גרמה לחברים להפסיק להיות תלויים אחד בשני, אך יצרה בעיות של מעמדות - עשירים ועניים, מתחים בין החברים על אינטרסים כלכליים ומתח חברתי.

יותר אנשים מצטרפים היום לקיבוץ מופרט, מפני שפחות אנשים רוצים לחיות בקיבוץ שחיים בו בשותפות כמו פעם. היום הקיבוצים המופרטים מציעים חיים שבהם אתה אחראי לכלכלה שלך.

בשנים הראשונות אחרי ההפרטה היו חברים שנפגעו בגלל שפתאום הם נמדדים לפי המצב הכלכלי שלהם. אך היום, כמה שנים אחרי ההפרטה יש אנשים שהצליחו לשפר את מעמדם.

באירועי התרבות בקיבוץ המופרט ממשיכים לחגוג בסגנון הקיבוץ שיתופי, כל החברים באים ושמחים ביחד בחדר אוכל. בקיבוץ מופרט תפקיד רכז התרבות הפך להיות יותר מפיק אירועים מאשר רכז תרבות, הוא מפעיל את האנשים ומביא יותר תרבות חיצונית, הופעות ולהקות. בקיבוצים שעברו הפרטה המעורבות של האנשים פחתה, והאופי של אירועי התרבות שונה מאשר בעבר.

תחום התרבות בקיבוצים תלוי ברוח ההתנדבות של החברים וברצון שלהם שבקיבוץ תהיה תרבות טובה. ישנם קיבוצים מופרטים שהתרבות שלהם משגשגת בגלל שחברי הקיבוץ רוצים שתהיה תרבות בקיבוץ, ויש קיבוצים שיתופים שהמצב התרבותי שלהם פחות טוב למרות התקציב הגבוה.

הטענה שההפרטה תגרום לנתק בין חברי הקיבוץ, ושההוויה הקיבוצית של היחד והיחס אחד לשני תעלם, במאמר "על תרבות בקיבוץ המשתנה" של יואל וורד רזיאל- קרצ'מר מחזקת את טענתו של רון נחושתי שטען שההפרטה יצרה מתח בין החברים.

הטענה שאירועי התרבות בקיבוץ תלויים בכוח האדם ובתקציב, מהמאמר "על תרבות בקיבוץ המשתנה" של יואל וורד רזיאל- קרצ'מר, תואמת את טענתו של רן קמינסקי שהתרבות תלוי ברוח ההתנדבות של חברי הקיבוץ.



תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<h1>קיבוצניק משתנה</h1>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



## מסקנות

מסיכום הדברים עולות המסקנות הבאות:  
 חלק מהקיבוצים מצליחים לעבור את ההפרטה "בשלום" אך יש קיבוצים שההפרטה פוגעת בהם. ההפרטה גרמה להתדרדרות של המצב החברתי בקיבוץ, ונוצר מצב שהתרבות היא זו שתציל את החברה בקיבוץ. המגמה של הקיבוצים המופרטים היא לחזק את הקשר והמחויבות בין חברי הקיבוץ על ידי התרבות והחברה.

המסקנות שלי מעבודה זו הן שההפרטה השפיעה בצורה מסוימת על המצב החברתי והתרבותי בקיבוץ, ההפרטה גרמה לירידה במצב החברתי והתרבותי בחלק מהקיבוצים. היו קיבוצים "חזקים" שהצליחו לעבור את ההפרטה בלי פגיעה במצב החברתי והתרבותי.

לפי דעתי כדאי להמשיך לבדוק את ההשפעה של ההפרטה על המצב החברתי והתרבותי בקיבוץ, כדי לדעת בדיוק מה התוצאות של ההפרטה.

במידה וההפרטה פוגעת פגיעה חמורה במצב החברתי והתרבותי כדאי למצוא שיטה דומה להפרטה בתנאי שעדיין יישאר מצב חברתי ותרבותי כמו בקיבוצים שיתופיים.



תרבות בקיבוץ המופרט
קיבוץ אורטל
המצב החברתי בקיבוץ המופרט

<h1>קיבוצניק משתנה</h1>			
חקר אישי	דיון	מסקנות	ביבליוגרפיה

מבוא
התנועה הקיבוצית
התרבות הקיבוצית
מהי ההפרטה?



## ביבליוגרפיה

הראל, י., (2010), להפריט, כרמל

פלגי, מ., (2007), "קיבוצניקים בין הפרטה לרווחה", בתוך פנים, 41, 108-100

רזיאל-קרצ'מר, ו., י., " על תרבות בקיבוץ המשתנה", בתוך עמודים, 12, 686

ברמן, א., (1999), "מות התרבות?", בתוך עמודים, 7-8, 633

גץ, ש., (1997), "תהליכי הפרטה בקיבוצים", בתוך מפנה: במה לענייני חברה, 15, 42-39.

האתר הרשמי של קיבוץ אורטל, (2013),

<http://www.ortal.org.il/ViewPage.asp?pagesCatID=3873&siteName=ortal>

הפרטה, ויקיפדיה

קיבוץ, ויקיפדיה